

Першотравень: від маніфес протесту до «свята шашлика»

Багаторічна радянська традиція першого травня ходити «на парад» нині благополучно канула в Лету. Як же рівняни відзначали День міжнародної солідарності трудящих у різні часи?

Першотравневі протести у Рівному

Архівні документи доносять нам інформацію про першотравневі маніфестації в Рівному на початку ХХ століття. У 25-тисячному тодішньому Рівному робітничий клас був нечисельним. На 19-ти дрібних підприємствах працювало близько 200 робітників. У всьому Рівненському повіті налічувалося 144 підприємства з 2 141 працюючим. Однак більшовицька агітація, яка набувала дедалі більшого поширення, досягла й Рівного, збуджуючи місцевий малочисельний пролетаріат. Частина рівнян таки відгукнулася на заклики. Найбільш бурхливим був

Тогорічна першотравнева демонстрація у Рівному була багатолюдною, революційно налаштованою.

Бурхливим був першотравень і наступного 1906 року. Розпочався день з масового страйку міських робітників, які потім організовано вийшли на демонстрацію. До них приєдналися й інші містяни, які поділяли ідею пролетарської революції. Однак не всі містяни підтримували такі настрої. Зі спогадів старожилів, чимало рівнян, особливо тих, що мали власний бізнес, вважали протестувальників неробами і п'яницями, які не вміють і не хочуть працювати.

Протестний рух, який зазнав поразки в роки першої російської революції, знову розгорівся у 1917. Вперше в Рівному першого травня 1917 року містяни вільно разом з військовими вийшли на маніфестацію. Урочистості проходили на казарменій площі у військовому містечку.

Ще один сплеск протестних настроїв у Рівному відбувся навесні 1929 року. До першотравня шили червоні прапори, писали транспаранти. Причому гасла були трьома мовами – українською, польською, єврейською. Як свідчать архівні матеріали, в майвці взяла участь понад 300 осіб. Колона демонстрантів прямувала вулицями Міцкевича, Кавказькою, Кляшторною, Замковою. На майдані перед руїнами палацу Любомир-

1905 рік, коли в Рівному під керівництвом заїжджих більшовиків час від часу проводилися демонстрації, страйки та мітинги.

ських демонстранти зупинилися й влаштували мітинг. На ньому лунали заклики: «Хай живе солідарність робітників!», «Вимагаймо

«стацій а і лопати»

у восьмигодинного робочого дня!», «Хай живе соціалізм!».

«На парад»

Зі встановленням у 1939 році на теренах Рівненщини радянської влади традиція щорічно відзначати перше травня стала добровільно-примусовою. Як розповідають старожили, навіть першого травня 1941 року, коли Європою котилася хвиля війни і її загроза для СРСР була більш, ніж реальною, місцеві комуністи не могли втриматися від показушного «параду». Того дня за наказом місцевої влади на демонстрацію зігнали мало не всіх мешканців, хто міг стояти на ногах, – від дітей до старих. Після проходження містом усіх зібрали на міському стадіоні на Замковій площі. Там з трибуни виступали компартійні та господарські вожді з довгими промовами про те, як радянська влада визволила населення Західної України від панування Польщі, і як це населення має бути безкінечно вдячне владі.

Після війни першотравневий День міжнародної солідарності трудящих став по-справжньому масовим святом. Щоправда, відмовитися від такого нав'язливого святкування означало наразитися на увагу «бійців невидимого фронту» – а чи ви, бува, не ворожий агент? Радянські трудівники отримали додатково два вихідні дні, в один із яких кожен громадянин мав обов'язково бути присутнім на демонстрації, щоб пройти натоптом повз трибуну з місцевими вождями, й на заклик диктора на кшталт: «Хай живе наша рідна комуністична партія!» – щосили разом зі всіма заголосити «Ура-а-а!»

З часом зусиллями комуністів першотравневі демонстрації було перетворено на такі собі «компартійні карнавали», участь у яких була обов'язковою – з ідеологічно вивіренними гаслами та розвагами, несенням портретів компартійних вождів та показушною демонстрацією успіхів у будівництві соціалізму-комунізму, зі співами революційних та ідеологічно правильних пісень. З часом, при звичаївшись, люди сприймали цей день як зайвий вихідний з обов'язком піти «на парад».

Особливо пильнували тоді, коли першотравень співпадав з Великоднем.

За часів Незалежності, у 1997 році, першотравень перейменували на Свято весни і праці, поступово витісняючи з нього ідеологічну складову. Одні стали вважати перше та друге травня просто днями додаткового відпочинку, інші – навпаки можливістю попрацювати на дачних ділянках, городах. Відтак, з'явилася жартівлива назва – свято шашлика і лопати.

Прихильники комуністичної ідеї довго не вгамовувалися, волюючи першого травня розмахувати червоними прапорами, тавруючи усіляких експлуататорів. Щоправда, з кожним роком таких мітингувальників ставало все менше. Та й сприймали їх не як серйозну силу, а радше як своєрідну політичну екзотику.

Світлана КАЛЬКО